

זריזותו של אברהם אבינו – לפרשת וירא

על זריזותו של אברהם קוראים אנו בפרשת השבוע בכמה עניינים שונים, שהמשותף להם, זריזות שנובעת מאמונה בהקב"ה ורצון לעבדו בלבב שלם.

בתחילת הפרשה, כשאברהם מבחין בשלושה אנשים, (שבשלב זה למרבית המפרשים טרם ידע שהם מלאכים), כתוב **"וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקָרְאֵם"** (יח, ב). מכאן לומדים חז"ל כלל חשוב בעבודת ה': **"אמר רב יהודה: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה"** (שבת קכז ע"א), וכפי שביאר רש"י בפרשתנו: **"והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוף ויכניס את האורחים"**, כביאור רמב"ן, שמשראה אותם אברהם עומדים על אם הדרך בסמוך לאהלו ומביטים בו, רץ לקראתם להביאם אל ביתו.

גם בהמשך אנו קוראים על מידה חשובה זו, כפי שכתוב **"וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהָהּ אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח... וְאֶל הַבָּקָר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בָּן בָּקָר רֶדֶד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּזֶר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ"** (פסוקים ו-ז). ועל כך מצינו במדרש אגדה: **"מלמד שמעשה הצדיקים במהירות"**, ומבאר רמב"ן: **"וטעם ואל הבקר רץ אברהם, להגיד רוב חשקו בנדיבות כי האדם הגדול אשר היו בביתו שמונה עשר ושלוש מאות איש שולף חרב והוא זקן מאד וחלוש במילתו הלך הוא בעצמו אל אהל שרה לזרז אותה בעשיית הלחם ואחרי כן רץ אל מקום הבקר לעשות לאורחיו, ולא עשה כל זה על יד אחד ממשרתיו העומדים לפניו"**. הרי לנו דוגמא אישית של אברהם אבינו, שהזדרז בכל כוחו להכניס אורחים בעצמו, ולא ניסה לחמוק או להטיל את המשימה על אחרים.

זריזות אברהם בגירוש ישמעאל

גם בהמשך הפרשה אנו למדים על זריזותו בעבודת ה' ובקיום מצוותיו. לאחר שאמר לו הקב"ה **"אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנֶּזֶר וְעַל אֲמֹתָי, כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֱלֹהִים שְׂרָה שָׁמַע בְּקֹלָהּ"** (כא, יב), אברהם קם בזריזות וממלא את דבר ה', למרות שהיה קשה בעיניו לגרש את בנו. כתוב בפסוק שלאחר מכן **"וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בַּבָּקָר וַיִּקַּח לָחֶם..."**, וכדברי מדרש שכל טוב: **"זירז עצמו לקיים מה שאמר לו הקב"ה"**.

מעיר על כך הגאון רבי מאיר רובמן זצ"ל, בספרו 'זכרון מאיר', שמדרכו זו של אברהם ניתן ללמוד פרק נוסף אודות גדלותו, שכן גם אם היה מאט את הגירוש לא היה עובר על ציווי הקב"ה, שהרי לא נאמר לו עיתוי הגירוש. אולם אברהם לימד אותנו פרק בעבודת ה', שאין להתמהמה כשהקב"ה מצווה, גם אם לא נמסר לו לוח זמנים לקיום הציווי. אלא מיד **"וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בַּבָּקָר וַיִּקַּח לָחֶם..."**.

חשיבותה של הזהירות

נדמה שמידת הזריזות הינה חשובה מצד שמסייעת להספק גדול יותר, שהזריז מספיק יותר. אולם מעיון במקורותינו אנו למדים שמעלתה גדולה מצד קיום המצוה. מידת הזריזות היא נדבך חשוב ושלב בסיסי בעבודת ה', ולא בכדי סידר אותה התנא רבי פנחס בן יאיר לאחר הזהירות, משום שהיא מביאה לידי נקיות (עיין ע"ז כ ע"ב). באמצעות מידת הזריזות ניתן להתגבר על מכשולי היצר הרע. היא מביאה את האדם להתקרב להקב"ה, ומהווה ביטוי להתלהטות הפנימית בעבודת ה'.

על חשיבותה של הזהירות למדים אנו מדברי הרמח"ל, שמייחד את פרק ו' ב'מסילת ישרים' למידת הזריזות וממקם אותה לאחר מידת הזהירות. הרמח"ל פותח פרק זה במילים: "וענינו של הזריזות מבואר, שהוא ההקדמה למצוות ולהשלמת עניינם. וכלשון הזה אמרו ז"ל (פסחים ד ע"א): 'זריזים מקדימים למצוות'. וזה, כי כמו שצריך פקחות גדול והשקפה רבה לינצל ממוקשי היצר ולהימלט מן הרע שלא ישלוט בנו להתערב במעשינו, כן צריך פקחות גדול והשקפה לאחוז במצוות ולזכות בהם ולא תאבדנה ממנו. כי כמו שמסבב ומשתדל היצר הרע בתחבולותיו להפיל את האדם במכמורות החטא, כן משתדל למנוע ממנו עשיית המצוות ולאבדם ממנו. ואם יתרפה ויתעצל ולא יתחזק לרדוף אחריהם ולתמוך בהם, ישאר נעור וריק מהם בודאי".

זריזות אברהם בעקידת יצחק

על פסגת מידת הזריזות של אברהם אנו קוראים לקראת סוף הפרשה, בניסיון העשירי והאחרון, ניסיון העקידה, כפי שכתוב "וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר" (כב, ג), וכדברי חז"ל (מדרש רבה נה, ח): "אמר רבי שמעון בן יוחאי: ולא היה לו כמה עבדים? אלא אהבה מקלקלת את השורה". אברהם לא התמהמה, וכביאור אור החיים שמיד לאחר התגלות הקב"ה, יצא לדרך ללא שהות. אברהם ידע שניתן להקריב רק ביום, והחל ללכת בזמן שהוא כשר להקריב, הואיל ולא ידע היכן המקום, רצה להספיק ללכת בשעות היום, שאם יזדמן לו המקום מיד יוכל להקריב ולא יחסר לו זמן.

שרשיה של זריזות אברהם

על שרשיה של מידת הזריזות אצל אברהם מצינו בפרשה הקודמת, לך לך. לאחר ששמע אברהם שלוט אחיינו נשבה, כתוב "וַיִּרְקֶךָ אֶת חֲנִיכְיוֹ יְלִידֵי בֵיתוֹ" (יד, יד), וביאר אונקלוס: "וַזְרִיזָךָ יָת עוֹלְמוֹהִי". ובסוף פרשת לך לך, לאחר שציווה אותו הקב"ה על המילה כתוב "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נְמוֹל אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנוֹ" (יז, כו), וביאר רמב"ן:

"וואין טעם נימול אברהם, שנימול הוא בתחילה, אבל ישמעאל בנו נימול מתחלה וכל בני ביתו כי כן כתוב (לעיל פסוק כג) 'ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו ואחרי כן 'ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו'. והטעם כי אברהם נזדרז במצות המילה שלהם תחילה ומל אותם הוא בעצמו... ואחר כך מל את עצמו, שאילו הקדים מילתו היה חולה או מסוכן בה מפני זקנתו ולא היה יכול להשתדל במילתם".

מבאר הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, בספרו שפתי חיים, ששהייתו במילת עצמו, לשיטת רמב"ן אינה סותרת את מידת הזריזות שלו, שכן זריזות צריכה לבוא מתוך התלהבות פנימית לקירבה אל הקב"ה, ואז מביאה לידי עבודת ה' בדייקנות. אילו היה אברהם מזדרז למול עצמו תחילה, לא היתה בידו היכולת למול את שאר אנשי ביתו.

אברהם היה גדול במידת הזריזות, ועשה זאת מתוך מחשבה היכן נדרשת מידה זו, והיכן היא עלולה לסתור את עבודת ה'.